

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Шамота Олександр Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ПАРТНЕРСТВ В УКРАЇНІ:
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ. 118

Боярчук Михайло Вікторович

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ПРО СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ. 121

Вовчок Руслан Володимирович

ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКА ТА ВИКОНАВЦЯ У ДОГОВОРАХ ПРО НАДАННЯ
ІТ-ПОСЛУГ. 126

Гнатенко Сергій Сергійович

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ
ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ. 129

Гнатюк Дмитро Володимирович

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ. 134

Коваленко Сергій Олегович

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. 138

Новиченко Михайло Юрійович

ЦИФРОВІ ОБ'ЄКТИ ЯК КАТЕГОРІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ОНТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ. 143

Романовський Денис Сергійович

ВПЛИВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ НА МАЙНОВІ ПРАВА ЛЮДЕЙ
ПОХИЛОГО ВІКУ. 145

Стрілець Михайло Ігорович

СПОСОБИ ТА МЕХАНІЗМИ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СТОРІН В УМОВАХ ІНТЕРНЕТ-
СЕРЕДОВИЩА: ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР. 148

Тимова Аліна Олексіївна

КОНЦЕПЦІЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА МАНІПУЛЯЦІЮ ІНФОРМАЦІЄЮ В
ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ. 150

Шипков Єгор Олексійович

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ. 154

Якушев Станіслав Ігорович

КОМПЕНСАЦІЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА (НА
ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ). 156

СЕКЦІЯ 14. ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У СВІТЛІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

Голубева Неллі Юрїївна

РОЗПОДІЛ СУДОВИХ ВИТРАТ МІЖ СТОРОНАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ США. 160

Андронов Ігор Володимирович

ФОРМУЛЮВАННЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ ТА ЇХ ОЦІНКА СУДОМ. 163

Волкова Наталія Василівна

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ЗАКОННИХ ПРЕДСТАВНИКІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ МАЛОЛІТНІХ ТА
НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ. 165

Бут Ілля Олександрович

ЩОДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОГО ВІДПОВІДАЧА У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ
ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ. 169

Дрогозюк Крістіна Борисівна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ. 173

Ліопол Інна Михайлівна

АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ У СВІТЛІ
СТАНДАРТІВ СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ. 177

ЗАХИСТ ПРАВ ЗАМОВНИКА ТА ВИКОНАВЦЯ У ДОГОВОРАХ ПРО НАДАННЯ ІТ-ПОСЛУГ

Стрімкий розвиток цифрових відносин зумовив принципову трансформацію договірних відносин у сфері інформаційних технологій. Договори про надання ІТ-послуг – зокрема договори на розробку програмного забезпечення (software development agreements), договори технічної підтримки (SLA – Service Level Agreements), договори аутстафіngu та аутсорсингу ІТ-персоналу – набули масового поширення у практиці України та за її межами.

Разом з тим, правовий режим зазначених договорів залишається предметом гострої наукової дискусії. Ключова проблема полягає у тому, що цивільне законодавство України не містить спеціальних норм, які б комплексно регулювали права та обов'язки сторін у цих правовідносинах. Це призводить до правової невизначеності, численних спорів щодо належного виконання зобов'язань, захисту прав інтелектуальної власності та відповідальності за порушення умов договору.

Договори у сфері ІТ не утворюють самостійного договірного типу у системі Цивільного кодексу України. За своєю правовою природою вони можуть поєднувати ознаки договору підряду (ст. 837 ЦК України), договору про надання послуг (ст. 901 ЦК України), а в разі створення комп'ютерної програми – й елементи авторсько-правового договору, що регулюється Законом України «Про авторське право і суміжні права».

Саме ця невизначеність обумовлює особливий підхід до визначення поняття захисту прав замовника та виконавця. В межах класичної цивілістичної доктрини захист прав розуміється як система передбачених законом і договором заходів впливу, спрямованих на відновлення порушеного права, припинення правопорушення та компенсацію його наслідків [1, с. 41]. У сфері ІТ-послуг ця категорія набуває розширеного змісту, оскільки включає не лише реактивні механізми (відповідальність, відшкодування збитків), але й превентивні інструменти, закладені безпосередньо у договір (SLA, гарантії якості, процедури приймання результату, механізми контролю виконання). Це зумовлено тим, що предмет договору часто має нематеріальний характер (програмний код, цифровий продукт, послуги з обробки даних), що ускладнює фіксацію порушення та потребує спеціальних договірних конструкцій.

Класифікація договорів про надання ІТ-послуг має принципове значення для визначення способів захисту прав сторін. У наукових джерелах виділяються такі основні види: договори розробки програмного забезпечення, договори технічної підтримки, договори SaaS, PaaS, IaaS, ліцензійні договори, договори про передачу майнових прав інтелектуальної власності, договори про нерозголошення (NDA),

а також генеральні угоди типу Master Service Agreement. Особливістю цих договорів є їх комплексний характер, що поєднує елементи різних цивільно-правових конструкцій, а також потребує деталізованого договірного регулювання умов відповідальності та способів захисту прав сторін [2]. Кожен із цих видів формує власну модель захисту прав: наприклад, у договорах розробки ключове значення має належне визначення результату та критеріїв його прийняття, тоді як у хмарних договорах – гарантії доступності сервісу та рівня обслуговування.

Захист прав замовника у договорах про надання ІТ-послуг традиційно пов'язується з гарантіями належної якості результату, дотримання строків виконання та забезпечення відповідності продукту технічному завданню. Відсутність чіткого нормативного регулювання цих договорів в українському праві призводить до того, що саме договір стає основним інструментом захисту, а його умови – ключовим джерелом визначення правового режиму відповідальності [3, с. 158]. В даному випадку важливу роль відіграють такі форми захисту, як встановлення договірних штрафних санкцій, передбачення механізмів одностороннього розірвання договору, а також закріплення обов'язку виконавця усунути недоліки результату за власний рахунок.

Водночас захист прав виконавця має іншу спрямованість і пов'язаний передусім із забезпеченням оплати наданих послуг, захистом прав інтелектуальної власності та обмеженням відповідальності. У практиці ІТ-договорів широко застосовуються положення про обмеження відповідальності, виключення непрямих збитків, а також механізми поетапної оплати, що мінімізують ризики невиконання зобов'язань замовником. Окреме значення має захист прав виконавця у частині використання створеного програмного продукту, що реалізується через ліцензійні умови або передачу майнових прав інтелектуальної власності.

Форми захисту прав сторін у договорах про надання ІТ-послуг доцільно розглядати як поєднання юрисдикційних і неюрисдикційних механізмів. Юрисдикційний спосіб включає в себе судовий та адміністративний (спеціальний захист). До перших належать судовий захист, включаючи стягнення збитків, неустойки, визнання договору недійсним або його розірвання. До адміністративних (спеціальних) форм захисту відносяться звернення до уповноважених органів державної влади у випадках, коли порушення прав пов'язане з публічно-правовими елементами відповідних відносин [4, с. 53], зокрема у сфері захисту персональних даних, конкуренції чи інтелектуальної власності, де можливе застосування заходів впливу, передбачених спеціальним законодавством, включаючи припинення правопорушення, накладення санкцій або визнання дій суб'єкта неправомірними.

Водночас юрисдикційний захист у договорах про надання ІТ-послуг має свою специфіку, обумовлену складністю предмета договору та технічним характером доказової бази. Судовий розгляд таких спорів часто пов'язаний із необхідністю проведення експертиз, аналізу програмного коду, встановлення відповідності результату технічному завданню, що впливає на ефективність та тривалість

захисту. Саме тому поряд із класичними способами захисту (відшкодування збитків, стягнення неустойки, примусове виконання зобов'язання в натурі, розірвання договору) важливе значення мають способи, спрямовані на оперативне припинення порушення, зокрема заборона використання результату робіт або обмеження доступу до цифрового продукту.

Поряд із юрисдикційними способами, у сфері ІТ-договорів особливої ваги набувають неюрисдикційні форми захисту, які реалізуються без звернення до суду та ґрунтуються на волевиявленні сторін. До них належать переговори, mediaція, фасилітація, врегулювання спору за участю судді та інші. Такі механізми дозволяють сторонам оперативно реагувати на порушення та мінімізувати негативні наслідки, що є особливо важливим в умовах динамічності цифрових відносин.

Таким чином, юрисдикційні та неюрисдикційні способи захисту прав у договорах про надання ІТ-послуг формують комплексну систему правових і фактичних засобів впливу, у межах якої традиційні інструменти цивільного права доповнюються спеціальними договірними та технологічними механізмами, спрямованими на забезпечення ефективного балансу інтересів замовника та виконавця.

Підсумовуючи, можна зазначити, що способи захисту прав у досліджуваній сфері відзначаються значною варіативністю та адаптивністю до специфіки цифрових відносин. До них належать: відшкодування збитків, стягнення неустойки, примусове виконання зобов'язання в натурі, одностороння відмова від договору, зменшення ціни, а також спеціальні способи, характерні саме для ІТ-сфери – наприклад, блокування доступу до програмного продукту, призупинення надання послуг або відкликання ліцензії. Особливістю є те, що значна частина цих способів прямо не передбачена законодавством, а формується на рівні договірної практики, що підтверджує зростання ролі автономії волі сторін у цифровому середовищі [5].

Способи захисту прав у договорах про надання ІТ-послуг формуються на перетині класичних цивільно-правових конструкцій та спеціальних договірних механізмів, зумовлених цифровою природою відповідних відносин. У цій сфері простежується тенденція до посилення ролі договірного регулювання, в межах якого сторони не лише конкретизують передбачені законом способи захисту, але й конструюють власні, непоіменовані засоби впливу, спрямовані на оперативне припинення порушення та мінімізацію його наслідків. Такий підхід обумовлений як відсутністю спеціалізованого нормативного регулювання ІТ-договорів, так і неоднорідністю судової практики, що вимагає від сторін підвищеного рівня правової визначеності на рівні договору та фактично трансформує його у ключовий інструмент забезпечення ефективного захисту прав замовника і виконавця.

Таким чином, договори про надання ІТ-послуг формують специфічну модель захисту прав замовника та виконавця, в якій класичні цивільно-правові механізми поєднуються з новими договірними та технологічними інструментами.

Відсутність спеціального законодавчого регулювання зумовлює перенесення центру ваги на договір як основне джерело визначення прав та обов'язків сторін, що, у свою чергу, підвищує значення належного конструювання договірних умов як ключового елементу забезпечення ефективного захисту прав у сфері ІТ.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України. У двох частинах. Частина 1. Навчальний посібник / за заг. ред. канд. юрид. наук, проф. В. А. Кройтора, канд. юрид. наук, доц. Кухарева О. Є., канд. юрид. наук, доц. Ткалича М. О. Запоріжжя 2016. 284 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac1a137a-c82e-4d6c-9e8b-26f92ac97cfe/content>
2. Мельничук М. О., Мельничук О. Ф., Пипяк М. І. Особливості договору про надання послуг (виконання робіт) у сфері інформатизації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 168–171. URL: https://lsei.org.ua/6_2019/40.pdf
3. Попович К. Г. Особливості правового регулювання окремих договірних конструкцій: правове регулювання договорів в ІТ-сфері. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 156-159. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/287226/281141>
4. Галупова Л. І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2021. 207 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/23d9a203-895c-4605-ab70-0afe5335d81f/content>
5. Кушнір А. Спори в ІТ-сфері: судова практика в Україні. *ЮрЛІГА*. 2024. URL: https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/14612_spori-v-it-sfer-sudova-praktika-v-ukran

Ключові слова: договори про надання ІТ-послуг, інформаційні технології, захист цивільних прав, способи захисту, форми захисту, цифрові правовідносини, неюрисдикційний захист, юрисдикційний захист.

Key words: IT service contracts, information technologies, protection of civil rights, remedies, forms of protection, digital legal relations, non-judicial protection, judicial protection.

Гнатенко Сергій Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри приватного права*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Штучний інтелект у сфері пасажирських перевезень доцільно розглядати як сукупність алгоритмічних та програмно-апаратних рішень, що забезпечують автоматизований або напівавтоматизований аналіз даних, прогнозування, прийняття допоміжних управлінських рішень та, у певних випадках, реалізацію